XX. Leto Klagenfurt (Celovec), dne 11. septembra 1940 Št. 37.

KOROŠKI SLOVENEC

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEC“
Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26 — Tel. 13-02
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26

List za politiko, gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 10 Rpf.
Stane četrtletno: 1 RM — Rpf; celoletno: 4 RM — Rpf
Za Jugoslavijo četrtletno: Din. 25; celoletno: Din. 100

Delo ali zlato.

Poleg politične in socialne revolucije se v sedanji Evropi manj ali bolj neopaženo vrši velik preobrat v področju gospodarstva. V minulem razdobju je bilo gospodarstvo svet zase, bilo je v okviru držav avtonomno in vlade so posegale vanj le v izjemnih slučajih. Avtonomija gospodarstva in gospodarstvenikov je imela za posledico proletarizacijo množic, katere je pričel organizirati socializem — mednarodni in krščanski — in s svojim nastopom je prisilil vlade, da so se začele brigati za skupno blaginjo. Pa socialni ukrepi evropskih vlad so prihajali bodisi prekasno ali so bili nedostatni, nadaljnji splošni razvoj — sredi tega razvoja smo — je države prisilil, da postopoma same prevzemajo vodstvo celokupnega gospodarskega življenja. Na mesto dosedanjega bolj ali mani čistega kapitalističnega gospodarskega reda stopa socialistični gospodarski red.

Življenjski živec dosedanjega gospodarstva je bil denar. Le-ta je bil doslej vsemogočni diktator, dirigent in kontrolor gospodarskega življenja. Z denarjem se je gospodarstvo pričenjalo in končavalo. V obliki dobička ali dividend je uravnaval gospodarsko podjetnost, v obliki obresti je nudil premoč kapitalistom, v obliki rent je dovoljeval brezdelen zaslužek. Poseben sistem je jamčil njegovo neodvisnost. Točno določen odstotek (25 do 40) izdanih denarnih bankovcev je bil krit z zlatom in naj bi zadostoval za skrajni primer najhujšega navala posestnikov bankovcev na narodno banko. Dodatno denarno kritje je obstojalo večinoma v inozemskih devizah, v trimesečnih trgovinskih menicah in vrednostnih papirjih. Zlata podlaga je ohranila svoj pomen tudi potem, ko so države proglasile nezamenljivost papirnatega denarja, ker je ta njihov proglas veljal samo njihovim državljanom, ni pa se tikal mednarodne trgovine, ki je do zadnjega slonela na zlati podlagi.

S trenutkom, ko se je pojavila gospodarska kriza — nesorazmerje med proizvodnjo in potrošnjo — so se države znašle v finančnih težkočah. Vlade, ki se denarja v državi in njegovega kritja niso dotaknile ali ne hotele dotakniti, so stale pred vprašanjem, kako preprečijo nezdravi porast ali padec blagovnih cen, znižavanje zaslužka in plač in grozečo brezposelnost. Večinoma so si pomagale z notranjimi in zunanjimi posojili ali pa so se odločile za radikalen poseg v sistem svojega gospodarstva in denarstva.

Rusija in Nemčija smeta trditi, da sta prvi izvedli nova načela o denarju in gospodarstvu. Narodno-socialistično teorijo denarja je razložil sam Führer Hitler v januarju minulega leta, ko je podčrtal sledeče nove misli: Glavni narodni kapital je njegova delovna moč, ne pa njegove zaloge zlata in deviz. Denarna vrednost izhaja iz produkcijske moči naroda; če raste ta moč, raste tudi denarna vrednost. Nemčija je upostavila načelno razmerje med nemško proizvodnjo in denarjem. Ustalili smo cene in delavski zaslužek. Od te ustaljenosti in od zadovoljive proizvodnje zavisi denarna stabilnost.

Nova načela so vzela denarju njegov zlati blesk in mamljivi sijaj. Denar ni več sveta vladar, marveč je samo gospodarsko sredstvo, na njegovo mesto pa sta stopila delo in narodna proizvodnja. Denarna banka je postala državna banka. Glasom posebnega zakona ne sme nemška Reichsbank odklanjati finančnih in denarnih operacij, ki jih zahteva vlada. Banka izdaja denar na trimesečne trgovske menice, na delovne menice in na druge vrednostne papirje ter ima pravico nakupa in prodaje državnih in deželnih obveznic. Vsi drugi bančni posli so banki izrecno zabranjeni. Kakšna je tehnika njenega denarnega poslovanja? Vlada naprimer predlaga zakonski osnutek za izrabo vodnih sil katere koli dežele, finančni minister pristane na izdajo deželnih obligacij, slednje vnovči državna banka in po dovršitvi dela je narod bogatejši za novo električno silo. V najožji zvezi z denarjem so blagovne cene. Dočim je Rusija uvedla navaden upravni sistem, s pomočjo katerega uveljavlja njena vlada po lastni razsodnosti določene cene, se blagovne cene v Nemčiji ravnajo po tržnih prilikah tako, da skrbi posebna tržna organizacija za cene, ki odgovarjajo ponudbi in povpraševanju po blagu. Ja, nemški sistem vpliva tudi neposredno na ponudbo in povpraševanje, kar je izvedljivo s pomočjo strumno organiziranih posameznih gospodarskih panog. S pomočjo uravnavanja delavskega zaslužka in dobičkov, davkov in investicij vpliva država neposredno na gospodarski trg sam. Končno je treba vsaj omeniti, da je država s tako fundiranim denarjem zamogla v zadnjih letih investirati okoli 15 milijard mark v razna javna dela in popolnoma odstraniti brezposelnost.

Kdor ima nekoliko čuta za sodobno gospodarsko dogajanje med nami, ve, da prehajamo v novo gospodarsko dobo. Zlato stopa s svojega prestola, gospodarsko težišče prehaja na delo in proizvodnjo. Za vso Evropo se pripravlja nov gospodarski red.

»Njihova mesta bomo zbrisali!«

O priliki otvoritve druge zimske pomožne akcije v vojni je govoril Führer **Adolf Hitler.** Uvodno je podal glavne dogodke prvega vojnega leta, ostro obsodil lažnjiva poročila Angležev, ki so celo francoski poraz beležili za svoj uspeh, ter razveljavil angleške nade na revolucijo, lakoto ali zimo. Nemčija zoperstavlja le-tem angleškim generalom svojega „generala dejanja“. Odločno je nato zatrdil, da bo države britanskih roparjev sedaj konec, ker ne gre, da bi bilo 450 miljonov ljudi predanih na milo angleško željo lakoti in revščini. Nato je Führer nadaljeval:

„Nekaj čudovitega je videti naš narod med vojno v njegovi disciplini. To doživljamo posebno sedaj, ko predvaja gospod Churchill svojo iznajdbo nočnih zračnih napadov. Tega ne dela za to, ker so taki napadi morda učinkovitejši, marveč ker podnevi letala ne morejo v Nemčijo. Nemška letala so dan za dnem nad angleško deželo, Angleža pa podnevi ni nobenega. Ponoči mečejo svoje bombe brez cilja na stanovanja, kmečke domove in vasi, kjer pač vidijo kako luč. Tri monate sem molčal, meneč, da bodo ta nesmisel ukinili. Churchill je v tem videl slabost. Zato hočemo odslej odgovarjati v rastoči meri noč za nočjo. Če bodo angleška letala metala 2,3 ali 4 tisoč kg bomb, jih bomo mi vrgli v eni noči 150, 180, 250, 300, 400 in več tisoč kg. Če izjavljajo, da bodo naša mesta napadali v večji meri, bomo njihova mesta izradirali. Nočnim roparjem bomo vzeli orožje iz rok. Pride ura, ko bo eden obeh zbit in to ne bo narodnosocialistična Nemčija. Že enkrat sem v svojem življenju vodil tak boj do zadnje konsekvence in zbit je bil sovražnik, ki sedi sedaj v Angliji na svojem zadnjem otoku“.

Führer je nato navajal slučaje, kako je angleška propaganda škodovala Angležem samim in kako so se Angleži neprestano samo lagali, nemška vojska pa je hitela od uspeha do uspeha. V posebnem se je zahvalil junakom zračne vojske, ki letijo nad Anglijo dan za dnem, ter domovini in vsemu narodu za dobro zadržanje v prvem letu, predvsem 700.000 evakuiranim z zapadne meje. Zaključil je svoj govor s pozivom, naj bo liki fronta tudi domovina **v tej vojni za biti ali nebiti pripravljena za enake žrtve in naj bo vojna zimska akcija napram svetu demonstracija nezlomljive nemške občestvene volje. „85 milijonov, ki imajo eno voljo, en sklep in so pripravljeni na eno dejanje, premaga svet!“**

Führer Adolf Hitler je 4. t. m. predal maršalske palice trem novim generalfeldmaršalom zračne vojske.

V bojnem letalu.
Opazovalec beleži važno odkritje.
P. K. Göricke, Zander.

Kje stojijo italijanske čete?
Afriški zemljevid sredi Rima, ponazorujoč potek vojne.
Hoffmann-Zander M.

Führerjev poziv

ob otvoritvi 2. zimske pomožne akcije v vojni.

Osmič kličem nemško ljudstvo, naj prostovoljno daruje za zimsko pomožno akcijo. Ta velika socialna ustanova je izraz udejstvene skupnosti nemškega naroda. Vsak rojak v domovini naj se zaveda, kako neznaten je njegov prispevek v primeri z žrtvami, ki so jih doprinesli naši vojaki na fronti in ki jih še doprinašajo za končnoveljavno zagotovitev svobode in bodočnosti našega naroda.

V minulem vojnem letu je domovina s svojim zadržanjem in smislom za žrtve dokazala, da je vredna velikih žrtev svojih sinov. Prepričan sem, da bo storila svojo dolžnost tudi v prihajajoči zimski pomožni akciji 1940/41, da se še bolj očvrsti v našem narodu zavest neločljive socialne skupnosti.

V Berlinu, dne 4. septembra 1940.

Adolf Hitler.

Vojaška poročila.

Vrhovno poveljstvo nemške vojske:

6. septembra: V prekooceanskih vodah so nemške pomorske sile potopile 41.000 BRT trgovinskih ladij, ob vzhodni angleški obali pa 5 trgovskih ladij in 1 rušilec. Nemška podmornica je potopila 19.100 BRT. Nemška letala so napadala južno-angleška letališča in zažgala petrolejsko skladišče Thameshaven. Ponoči so bombardirala številna pristanišča, letališča in druge vojaške cilje. Sestreljenih je bilo 46 letal in 6 balonov, 16 nemških se ni vrnilo.

7. septembra: Nemške bombe dežujejo na južno-angleške vojaške cilje. V Liverpoolu, Manchestru in Derby-ju povzročijo znatno škodo. Nasprotna letala mečejo bombe brez cilja na Berlin, nakar odgovorijo nemška letala z napadi na London. Sestreljenih je 67 nasprotnih letal, 24 nemških pogrešajo. V avgustu je nasprotnik skupno izgubil trgovskih ladij s 596.500 BRT.

8. septembra: Drž. maršal Göring je prevzel poveljstvo nad napadom na London. Vrženih je bilo nad 1 milijon kg bomb vseh kalibrov na važne vojaške cilje. V Londonu divjajo požari. Težko prizadeta so tudi druga velika angleška mesta. Sovražnik je metal bombe na kraje južne Nemčije in skušal zaman doseči Berlin. Podmornica je potopila 5 angleških trgovskih ladij s 33.400 BRT. Brzi nemški čolni so uničili nadaljnjih 11.000 BRT.

9. septembra: Skupine bojnih letal so 8. in v noči 9. septembra nadaljevale z napadi na London. Zadete so bile pristaniške naprave, petrolejska skladišča, plinske, električne in vodne centrale ter žitna skladišča ob reki Temzi. Potopljen je bil nadalje trgovski parnik z 8000 BRT ter bombardirano letališče Lincoln. Angleška letala so bombardirala stanovanjsko četrt Hamburga. Nasprotnik je izgubil 22 letal, 4 nemška letala se niso vrnila.

Italijanska vojaška poročila:

6. septembra: Včeraj so ital. letala dvakrat napadla Malto, ital. strmoglavci (picchiatelli) so prvič uspešno nastopili. Nad Suezom so letala zažgala bencinska skladišča in presenetila neko avto-kolono. Na nasprotne ladje v pristanišče Aden so metala bombe. Sovražna letala so napadla Turin.

7. septembra: Ital. letala so vnovič bombardirala petrolejska skladišča v Haifi. V sev. Afriki so razdejala železnico Aleksandrija—Marsa-Matruk. V Rdečem morju so potopila petrolej-

sko prevozno ladjo ter poškodovala 2 nadaljna parnika in 1 križarko.

8. septembra: Ital. podmornica je pri Gibraltarju potopila sovražno bojno ladjo. Letala so vnovič napadala Malto in pristanišče Aden. Nasprotnik je bombardiral Buno. Sestreljena so bila 3 nasprotna letala.

9. septembra: Ital. letala so napadla podnevi Haifo in ponoči Aleksandrijo, pri čemer so se vnela petrolejska skladišča in so bile porušene pristaniške naprave. V vzhodni Afriki so letala napadla sudansko Bumo in Port Sudan. Nasprotna letala so bombardirala Massauo in Berbero, angl. letalo, ki je napadlo letališče Moggio, je bilo sestreljeno.

Kaj pomeni London za angleško gospodarstvo? V Londonu živi petina vseh zaposlenih Angležev, v mestu in okolici se nahajajo glavna skladišča živil, številna industrijska in vojno-industrijska podjetja. Londonsko pristanišče je največje na svetu, tam so največja skladišča sveta. Četrtina vseh petrolejskih tankov je v Londonu in okolici. Končno je London osrčje prometnega omrežja. Če katero mesto, je London osrčje svoje dežele.

Pogodba o Dobrudži.

Rumunsko - bolgarska pogodba je podpisana. Bolgarija je pridobila 7726 kv. km s 378.000 prebivalci. Rumunija utrpi le 2.6% svojega celotnega ozemlja. Vendar je južna Dobrudža izredno rodovitna in pomeni za Bolgarijo veliko gospodarsko korist. Do konca decembra se rumunsko prebivalstvo izseli, 20. sept. vkorakajo bolgarske čete.

Podkarpatska samouprava.

Madžarska poslanska zbornica je odobrila zakon, ki uvaja samoupravo bivše podkarpatske Ukrajine. Rusinski jezik je odslej enakopraven z madžarskim, učni jezik v šolah je madžarsko-rusinski, vsi uradniki morajo biti vešči rusinščine vsaj v teku 2 let, enakopravnost Rusincev je zajamčena. Odstavek 2. ureja upravo dežele kot vojvodine z vojvodom in državnim namestnikom na čelu. Pri sodnijah so predvideni rusinski senati in referenti. Glavno mesto vojvodine Karpatske je Ungvar.

Spremembe v Rumuniji.

V noči na 6. september se je rumunski kralj Karol v prilog sinu Mihajlu odpovedal prestolu. 18 letni kralj Mihael I. je v petek dopoldne položil zaprisego, nakar je mlademu vladarju zaprisegel novi min. predsednik general Antonescu. Tik pred odstopom kralja Karola se je vršil razgovor med generalom Antonescom in vodjem Železne garde, Corio Simonom. Min. predsednik je po odstopu izdal poziv na rumunski narod, naj pozabi vse, se zgrne okoli svojega mladega kralja ter drži red in mir. — S tem pričenja doba nove rumunske politike. Rumunijo je obremenjevalo dejstvo angleškega jamstva in nedavna Angliji prijazna vladna politika. Po odstopu dela Sedmograške in Dobrudže ostane Rumunija narodno enotna država in šteje 15 milj. ljudi na 185.000 kv. km, torej še vedno več kakor pred svetovno vojno. Mladi kralj Mihael bo v oktobru t. l. star 19 let.

Anglija prodaja zemljo.

Roosevelt je poročal kongresu o pogodbi, v kateri daje Anglija Ameriki v najem vrsto letalskih in pomorskih oporišč, in sicer na Novi Fundlandiji, na Bermuda- in Bahama-otokih, Jamajki, Santi Luciji, Antigui in Guayani. Amerika pa ji dobavi v zameno 50 zastarelih rušilcev. Ameriški listi se trudijo z dokazi, da Amerika s to pogodbo ni kršila svoje nevtralnosti.

Teden v besedi.

Anglija je naročila v Indiji 58 milj. vreč za pesek. Dobaviti jih namerava med oktobrom in decembrom.

Ogrska in Rusija sta sklenili pogodbo, ki predvideva izmenjavo blaga v letini višini 7 milj. dolarjev.

Povodom priključitve Sedmograške je madžarski parlament viharno nazdravljal voditeljema osišča Rim—Berlin.

Švedska je izgubila v prvem vojnem letu 85 trgovskih ladij z 180.000 BRT.

1.2 milj. Rumunov smo izgubili s predajo dela Sedmograške Ogrski, tako je izjavil rumunski poslanik Pop v nekem radio-govoru.

Nemčija in Rusija sta uredili vprašanja skupne meje. Pogodba je bila podpisana v Berlinu 31. avgusta.

Anglija je ojačila Shetlandske otoke, ker se tam boji nemškega vojaškega vpada.

Italija je morje med Tunizijo in Sicilijo popolnoma zaprla za vsako plovbo.

Angleška vlada namerava italijanske vojaške vjetnike spravljati v Indijo.

V avgustu in septembru se je vrnilo domov 500.000 prebivalcev pokrajine Saarpfalz.

Pri sestavi nove vlade v Egiptu je nacionalna Wafd-stranka odklonila sodelovanje.

Od predzadnjega petka do pondeljka so prebivalci Londona prebili skupno 53 ur v zaščitnih kleteh.

Angleška borza je preložila svoje poslovne prostore drugam, a novega kraja ni več objavila.

Führer je odlikoval generala Franca, drž. šefa Španije, z velikim križem nemškega orla v zlatu.

Jugoslovanske oblasti so dale v svrhe pobijanja malarije ljudstvu brezplačno na razpolago kinina v vrednosti 1 milj. dinarjev.

Nemčija in Rusija sta sklenili pogodbo o preselitvi Nemcev v Besarabiji in sev. Bukovini.

Amerika namerava prodati Kanadi več sto starih tankov. Očividno ji gre dobro kupčija s starim orožjem.

350.000 oseb je posetilo dunajski velesejem. Ta obisk je rekorden.

Rumunski kralj Karol je odpotoval v Švico. Več sto legionarjev je streljalo na njegov vlak, a Karola ni zadelo.

Predsedstvo francoske vlade je prevzel Laval. Reynaud, Daladier, Gamelin in Mandel se nahajajo v zaporu.

Švedska in Rusija bosta izmenjali blaga za 75 milj. švedskih kron.

15 milijard dolarjev je ameriški senat skupno dovolil za oborožitev.

Iz naše države

Ponosne številke socialne pomoči.

Minulo sredo je minister dr. Goebbels podal obračun prve vojne zimske akcije. V prvem vojnem letu je bilo skupno nabranih 681 milj. mark. Izmed nemških pokrajin prvači Solnograška, sledijo ostale dežele Vzhodne marke. Prišteti je nadalje treba zbirko Rdečega križa v višini 221.5 milj. mark in 124 milj. mark članarine NSV, tako da znaša skupna svota nad 1 milijardo mark. Bogata Nemčija 1914. leta je v vseh 4 letih zbrala za Rdeči križ komaj pol milijarde. Iz svote dveh milijard so bile obdarjene akcije „Mutter und Kind" z 660 milj. mark, 400.000 mater je bilo z 29.000 dojenčki v okrevališčih, zaposlenih je bilo 7600 otroških vrtnaric. Od leta 1933 do 1939 je bilo poslanih 2 milj. otrok na oddih na deželo. Te številke — tako je minister poudaril — povedo, da hoče imeti nemški narod svoj delež na zgodovinskem času. **„Ne denar, marveč socialno narodno občestvo je najvišja narodna sreča.** To se je v dosedanji vojni sijajno obveljavilo in se bo uveljavilo tudi naprej. Vojaki se borijo za državo in bodočnost, mi pa hočemo s polnimi rokami dajati domovini, da bo Nemčija velika in močna in bo našo borbo kronala najponosnejša zmaga."

Dunajski velesejem.

Dunajski velesejem je otvoril gospodarski minister Funk z govorom, v katerem je nakazal gospodarsko povezanost Nemčije in jugovzhoda. Med drugim je dejal: Jugovzhodna Evropa stoji ob začetku gospodarskega povdiga. Rastoča udeležba jugovzhodnih firm na velesejmu je za to dokaz. Dunaj bo po izvedbi velikih prometnih načrtov še bolj vrata na jugovzhod. Nemčija hoče med narodnimi gospodarstvi uveljaviti zdravo delitev dela. Z gospodarsko demobilizacijo je povezana stabilnost evropskih valut. — K otvoritvi je brzojavil svoje pozdrave tudi Führer in želel sejmu mnogo uspeha.

Nemščina v Alzaciji.

Pokrajinski vodja Alzacije je odredil, da se uvede v vse javne urade Alzacije nemščina kot izključni uradni jezik. Ljudstvo se mora pri vseh ustmenih in pismenih prošnjah in predlogih posluževati izključno samo materinščine. Omenjena odredba je ena izmed ukrepov, ki naj spet uvedejo nemščino v javnem in zasebnem življenju prebivalstva v Alzaciji.

Važno za kolesarje.

S 1. oktobrom t. l. morajo biti nova kolesa opremljena z rumenim odbojnim steklom na pedalih (Tretrückstrahler). Stara kolesa smejo imeti tudi rdeča odbojna stekla z označko „PTR". Zadaj mora biti vsako kolo zavarovano z rdečo lučjo, bodisi karbidno, petrolejsko ali električno. Luč mora biti pritrjena na levi strani zadnjega kolesa in združena z rdečim odbojnim steklom. Nova, v promet prihajajoča kolesa bodo opremljena izključno z električno lučjo.

Ohranite slovenstvu zvestobo vsikdar v njegovih sončnih in senčnih dneh!

Podlistek

Sinjska Alka.

Ziljsko „štehvanje" v Dalmaciji.

Vsakega alkara spremlja njegov oproda. Oblečen je v cetinsko narodno nošo, oborožen s starinskim orožjem. Ob posebno slavnostnih igrah druguje alkaru še kum, ki ga v vsem zastopa in ki se običajno postavi z nad vse bogato in sijajno opremo.

Pri alaj-čaušu se ob določeni uri zbero vsi alkari s svojimi kumi in oprodami, nakar v najlepšem redu odjezdijo pred dom svojega poveljnika, voditelja vojne igre. Tam so že zbrani njegovi pribočniki, zastavonoša, dva čuvarja buzdovanov in ščitonosec. Dva lična mladeniča pripeljeta tudi sijajno okrašenega slavnostnega konja, ki nemirno stopica in otresa z bogato okrašeno glavo. Draži ga godba, ki neumorno igra pred poveljnikovim domom.

Ta je že pripravil svoji „vojski" bogat prigrizek. Alkari in njihovi kumi so povabljeni v hišo, oprode, ki na dvorišču pazijo na konje, se goste tam kar stoje.

Sledi veliki pregled jezdecev in konj. Poveljnik si strogo in natančno ogleda vsakogar in gorje alkaru, kumu, oprodi ali konju, na katerem odkrije kako nerodnost. Brez ugovora mora iz vrste, izključen je iz igre. Disciplina med alkari je brezhibna, odlična.

Med zvoki godbe se prične nato urejati sprevod. Vsem na čelu jaše „harambaša" s svojimi oprodami, takoj za njim gre godba, potem pa se vrste: ščitonosec, dalje dva junaka z mogočnimi kiji, nalik buzdovanu kraljevica Marka, za njima slavnostni konj s spremljevalcema, nato zastavonoša in njegov čuvar, dalje paroma alkari, za njimi njihovi kumi, potem vodja igre s pribočniki in zadnji alaj-čauš.

Silen je pogled na pisano povorko, na živahne konje, na dične jezdece. Sijaj opreme in blesk orožja tekmujeta z lepoto zdravja in moči, volje in ponosa. Množica vzklika, pozdravlja, junaki pa se drže kot da gredo zopet na Turka.

Zastopniki oblasti, odličniki, povabljenci in sodniki, ki bodo odločali o zmagi alkarov, so že pred tem zasedli zanje posebej postavljeni oder in mimo njih se vije vse pestra in živahna „vojska". Alkari pozdravljajo s kopjem in lahno odpeketajo še kakih tri sto korakov dalje na mesto, od koder se potem vsak zase spuščajo v boj za alko.

Ta visi ravno pred odrom odličnikov, dočim se na obeh straneh vzdolž ceste gnete tisočglava razgibana množica gledalcev, ki se umiri šele, ko je povorka mimo.

Na dveh stebrih je tri metre, deset in pol čevljev, visoko čez cesto razpeta vrv in na njej binglja neznaten železen obroček. To je alka. V večjem obročku s premerom 13 cm je še manjši obroček v premeru 3.5 cm. Zvezana sta s tremi spoji. Štiri luknje v obročkih so cilj, za katerega bodo možje bili boj junaški.

Oglasi se rog, udari godba in prvi jezdec zdrvi proti alki. Oko je nepremično uprto vanjo, 2.80 m dolgo kopje, nagnjeno poševno naprej. Nekaj metrov pred alko dvigne mož kopje, naperjeno na obroček, in zdirja skozi cilj. Zadel je spotoma rahlo pritrjeno alko in obroček mu je obvisel na kopju.

Glušeče ploskanje in vzklikanje ga pozdravi, sodniki pa ugotove, da je alka nabodena sredi notranjega obročka in pišejo srečnemu tekmovalcu tri točke v dobro.

Ni pa vedno te sreče. Kaj rado se primeri, da se alke niti ne zadene, ali pa se jo le nerodno zbije na tla. Vsa umetnost igre tiči v tem, da alkar nabode malo alko v diru na kopje in jo obdrži na njem. Nabodena sredi notranjega obročka velja največ. V gornjo odprtino med dvema obročkoma zadeta šteje dve točki, v stransko luknjo pogodena eno točko.

Vrstni red tekmovalcev se določi po starosti ali z žrebom. Vsak alkar dirka skozi cilj trikrat. Kdor si je pri tem priboril največ točk, je zmagovalec. Ako imata dva alkara enako število točk, ponavljata napad na alko tako dolgo, da ostane eden premagan.

Zmagovalca vzamejo v sredo in med pokanjem topičev in pištol, med vzklikanjem množice in sviranjem godbe ga odvedejo pred sodnike in druge odličnike. Strumna vojska alkarov ga pozdravi z nagibom kopij, vodja igre čestita zmagovalcu in ga obdari.

V kratkih, jedrnatih besedah pojasni nato zbranemu ljudstvu pomen narodne viteške igre, slaveč junaštvo starih Sinjanov in Cetinčanov in stavljajoč jih sedanjim rodovom za zgled.

V istem redu, kot je nastopila, se povorka zopet vrne v mesto in spremi zmagovalca na njegov dom, kjer se zmaga zadružno in primerno proslavi.

Igra, ki je prvotno obstojala kot viteško vežbanje v streljanju s kopjem, je kot spomin na odločilno zmago s posebnimi pravili postala junaška ustanova, ki jo Sinjani skrbno čuvajo kot svoj največji ponos in najdragocenejšo lastnino. V. P.

*

Op. ur. Sinjska Alka je viteška igra, ki je v marsičem podobna ziljskemu štehvanju. Tudi štehvanje je tekmovanje jezdecev, a z razliko, da pri štehvanju pobijajo sod, medtem ko alkari nabodejo malo alko na kopje. A še v tem najdemo sličnost z ziljskim štehvanjem, kjer štehvovci nato, ko so razbili sod, nabodejo lesene obroče soda in končno tekmujejo za venec, ki je po majhnem premeru podoben alki. Končno je sličnost podana še v narodnem izročilu o nastanku ziljskega štehvanja. Tudi v štehvanju se je tradicijsko ohranil med narodom spomin na turške vpade v Ziljo. Ziljska pravljica pravi, da so domačini pred več stoletji, ko so strašni Turki vpepeljili večino ziljskih cerkva in vasi, sovraga zavrnili in iz osvete linčali ob štebhu ujetega poveljnika. Sod ob štebhu, ki ga sedaj pri igri pobijajo, naj bi pomenil turško glavo s turbanom. — Sličnost obeh narodnih običajev, sinjske Alke in ziljskega štehvanja, je vsekakor presenetljiva in bo naše narodopisce nedvomno napotila k nadaljnim raziskavanjem. Njihove ugotovitve bodo nemara prav zanimive.

Konec.

Vesti iz Jugoslavije

Velesejma v Zagrebu in Beogradu.

V soboto je bil otvorjen beograjski velesejem. Uvodno je govoril trgovinski minister dr. Andres, ki je omenjal izredno gospodarsko zastopstvo Nemčije, Italije in Madžarske na sejmu. Zastopnike vlade so nato sprejemali poslaniki raznih držav v paviljonih svojih držav. — Koncem tedna je bil zaključen velesejem v Zagrebu, na katerem je razstavilo poleg številnih domačih tvrdk še 394 inozemskih, med njimi 265 nemških, 35 madžarskih in 55 italijanskih.

Slovenske gospodarske želje.

„Völk. Beobachter" poroča o zborovanju slovenskih senatorjev in poslancev v Ljubljani, na katerem je bila sprejeta resolucija, v kateri so zborovalci predložili vladi v Beogradu več zahtev. Opozorili so vlado na vprašanje prehrane Slovenije, ki je živila stalno uvažala in bi zašla v zimi v težkoče, če ne bo vlada takoj odredila potrebnih protiukrepov. Predvsem se zahteva, naj prevzame država nadzorstvo nad obstoječimi živilskimi zalogami in naj uvede strogo kontrolo živilskih cen. Vlada se je nato na seji bavila z vprašanjem prehrane Slovenije in Hrvatske.

Velesejem „Ljubljana v jeseni"

je bil otvoren s 1. septembrom z govorom bana dr. Natlačna, ki je dejal med drugim: Ne jadikovanje in vzdihi, ne godrnjanje in zabavljanje — veselje do dela, smotrnega, ustvarjajočega dela, zaupanje v lastno moč, zdrav optimizem, ki išče sončna pota, lahko olajšajo težave sedanjega časa in nas popeljejo v lepšo bodočnost.

Slovenski dom v Ljubljani.

Kakor smo nedavno poročali, bo Prosvetna zveza letos začela z gradnjo osrednjega prosvetnega doma v Ljubljani. „Slovenski dom" bo postavljen ob Kolodvorski in Tavčarjevi ulici ter bo petnadstropna palača. Pritličje in prvo nadstropje doma bo služilo radijski oddajni postaji. Drugo in tretje pa je namenjeno organizacijam, kjer bodo imele svoje prostore Prosvetna zveza, Slovenska dijaška zveza, Pevska zveza, Slomškova družba i. t. d. Tukaj bo tudi čitalnica in prostorna pevska dvorana. Četrto in peto nadstropje je določeno za tečajnike, kjer bo poleg predavalnic in spalnice še lepa telovadnica z vsemi pritiklinami. Cel načrt za stavbo je tehtno premišljen in bo obenem palača lep okras beli Ljubljani.

Zborovanje nemških učiteljev v Novem Sadu.

V Novem Sadu so zborovali nemški učitelji in vzgojitelji. Pri tej priliki jim je govoril tudi voditelj Nemcev v Jugoslaviji dr. Sepp Janko o nalogah nemških učiteljev, ki je med drugim izvajal: „Po svetovni vojni je tudi našo narodno manjšino zajel val narodnega prebujenja. Na žalost se je to prebujenje vršilo brez sodelovanja nemških vzgojiteljev. Tekom časa pa so se pojavili tudi zavedni nemški vzgojitelji, ki so spoznali svoje dolžnosti napram naši narodni skupini in jih tudi izpolnili . . . **Mi potrebujemo popolno narodno vzgojo. Učitelj naj bo predvsem vzgojitelj. Naša mladina naj se ne uči samo pisati in brati, ampak naj se tudi že od svoje rane mladosti vzgaja za nemški narod."** Govornik je nadalje pozval navzoče, naj ne bodo nepotrpežljivi, dokler se manjšinsko vprašanje končnoveljavno ne uredi z dosego popolne enakopravnosti in rešitvijo vseh vprašanj nemške narodne skupine.

Ni tako mislil. Murnik se odpravlja v gostilno in pravi ženi: „Če me do desetih ne bo doma, me nikar ne čakaj". — Žena: „Ne bom, ne! Če te do desetih ni, pridem po te."

Zvite buče. Bogataš je kupil vilo. V soseščini pa sta dve kovačnici in on ne more spati. Prosi ju, naj ponoči ne delata, a kovača nočeta o tem ničesar slišati. Obljubi jima bogato nagrado in ju vrhutega imenitno pogosti. Ob slovesu vpraša: „Kam se bosta sedaj preselila?" — Kovač: „On se preseli v mojo, jaz v njegovo kovačnico".

Širom naše zemlje

fot. Linhart.

Pastirica.

Za vasjo je čredo pasla,
v srcu vstal ji je nemir,
z hrepenenjem dol je zrla,
kjer je vriskal mlad pastir:

Ko bi sreča mi hotela,
z njim bi šla jaz pred oltar,
doli v koči bi živela,
črede pasla več nikdar.

Ura prišla zaželjena,
dekle srečna bila ni,
doli v koči mlada žena
žalostna na hrib strmi:

Ko bi mogla, ko bi smela,
rada šla bi spet nazaj,
rada spet bi čredo pasla,
kot sem pasla jo nekdaj.

Domačija.

Ivan Cankar.

Pavle je bil sin Martinovca, kajžarja s hriba. Dvajset štiri leta mu je bilo, ko je prodal svojo hišo in se odpravil v tujino.

Komaj je imel v roki denar in komaj je vedel, da bajta ni več njegova, jo je pogledal s strmečimi očmi in je spoznal nenadoma, da jo ima god srca rad. Vsa drugačna je bila bajta, ves drugačen svet okoli nje. Vsako veselje njegovo in vsaka njegova bridkost, vse je bilo napisano na tej bajti z razločnimi črkami, ki bi jih nobena roka ne izbrisala in nobena voda ne izprala. Bajta je imela spredaj samo dvoje majhnih in nizkih oken. Ko se je Pavle poslavljal, se mu je zdelo, da gledata okni za njim kakor dvoje žalostnih, očitajočih oči; in da ga kličeta, se mu je zdelo, in da pravita:

„Ne očeta nimaš in ne matere, nikogar ni, da bi te v bridkosti tolažil in da bi se veselil s teboj. Kakor ti je dom siroten in ubog, zdaj ti je oče in mati, sestra in brat. Poslušaj njegovo besedo, kakor da bi mater poslušal!"

In res se je Pavletu zdelo, da sliši njegovo besedo.

„Če ti je popotniku sreča milostna, Bog ti jo blagoslovi! Ali kadar boš jokal, za kom boš jokal? Kadar bodo zaradi vsega hudega splašene tvoje misli, kam bodo begale? Še enkrat se ozri in nikoli ne boš pozabil ne mojih besed ne mojih oči."

Pavletu pa je bilo, kakor da se poslavlja od matere — tam stoji na pragu, za njim gleda, za sinom popotnikom in njene oči so vse solzne.

Takrat je obšla Pavleta grenka misel: „Kaj ne bi rajši ostal? Uboštvo in žalost sta tukaj, ali oboje vidim pred seboj kakor svojo dlan, nič mi ni skritega; vidim, kako bom živel in kako bom nekoč umrl. Trda bo zemlja, ki jo bom obdeloval, ali moja bo; trd bo kruh, ki ga bom jedel, ali moj bo. Kaj je tam za morjem? Devet jih je obogatelo, devetkrat devetdeset pa jih je poginilo od gladu in od vsega hudega. Ali potenem rdečo karto, ali potegnem črno? Kdor je vesel in prešeren, kdor vriska brez krbi, potegne rdečo; ali črno potegne tisti, ki trepeče in omahuje. Meni pa je srce malodušno kakor otroku, ki kliče po materi!"

Že ob tisti grenki uri slovesa je Pavle občutil, da ni hrepenenja tako globokega, nego je hrepenenje po grudi; nobeno drugo ne živi v srcu do poslednje kaplje, ne gloje v glavi do poslednje misli. Kdor je bil tako blagoslovljen, da je mogel reči: „Ta kos zemlje, pa če je še tako majhen, da bi ga z dlanjo pokril, je moj; moje roke so ga napravile rodovitnega, pot od mojega čela ga je gnojil!" — kdor je tako rekel, ne pozabi na tisto ped zemlje nikdar več. Ukoreninil se je vanjo z vsem srcem in z vso mislijo, koprnenje po njej ga spremlja po vseh daljnih potih, čez dežele in čez morje; še ob poslednji uri jo pozdravljajo umirajoče oči. Vsem tistim, ki so šli grenkega kruha služit na Vestfalsko in v Ameriko — kam jim hlepe oči v samotnih urah? Čez gore in doline in preko morja, tja na osameli dom, na kamenito grudo, na sirotno bajto pod klancem, na močvirno loko ob potoku. Srce zajoka od bolnega koprnenja in roka se zgane, da bi pobožala tisto kamenito grudo kakor mati spečega otroka, kakor sin mrtvo mater.

Take misli so prešinile Pavletovo srce. Povesil je glavo in do solz mu je bilo, ko se je poslovil brez besed. Hitro je šel po klancu navzdol in se ni več ozrl.

Naš novi podlistek. Podlistek bodi vesela, vedra stran lista in naj ustreza našim srčnim potrebam. Zanj smo tokrat izbrali eno najsočnejših in najsončnejših slovenskih povesti. Pisatelj Ivan Pregelj jo imenuje novelo in ji je dal lepi naslov: **„Otroci solnca".** Sam spada v vrsto modernih slovenskih pisateljev, ki znajo življenje razčleniti in celiti in so zato v času nerešenih in rešenih problemov posebno zaželjeni. Ivan Pregelj, po poklicu profesor, je sin tolminskih hribov in je v slovensko književnost prinesel dovolj tolminskega zdravja in sonca. Nam se je predstavil pred leti predvsem v povesti „Umreti nočejo", v kateri se je poglobil v naše slovensko-koroško vprašanje. Njegovi „Otroci solnca" so vedri Slovenci, ki zrejo lepo stran človeškega življenja in so uravnovešeni, zdravi tako, da se njihovega zdravja nalezejo i njihovi bralci. S priobčitvijo novega podlistka pričnemo v naslednji številki.

Mökriach — Mokrije (Vesela ohcet). Veselo vest sporočamo. Poročila sta se Raderjev Joža Prunč in Vrečjakova Nanej Šturm. Ženin je vrl član slov. kulturnega društva, nevesta je bila nekoč tečajnica in se je prav rada udeleževala društvenih prireditev. Poročali so ju med poročno sv. mašo mil. g. prošt Truppe v mokrijski podružnici. Veselo svatovanje so okrasile s petjem dečle dobrlaveške fare, vmes je bilo izrečenih več prisrčnih napitnic. Med najduhovitejše spada pač pesmica, ki jo je uredništvo sprejelo žal brez podpisa in ki zaključuje s pomenljivim pozivom: „Ah, tako luštno je blo — da težko čakamo na to — ko v Mokrijah spet ohcet bo. — Zato, naši ženini in neveste — Bog naj Vas blagoslovi — in kmal' pripelji k skupnosti gotovi!"

Nesreča v predoru. V noči na torek 3. septembra sta se v predoru v Podroščici nevarno ponesrečila 36 letni Janez Fritz in Franc Melchar, pd. Rodar, oba z Brda pri Lešah, občina Št. Jakob v Rožu. Zaposlena sta bila na železniškem tiru, ko ju je zgrabil vlak, podrl na tla in zelo nevarno poškodoval. Vsled temne noči nesreče niso takoj opazili in so poškodovana moža našli šele v jutro. Ponesrečenca so takoj prepeljali v beljaško bolnico, a kljub zdravniškemu prizadevanju ju niso mogli več rešiti. Umrla sta v sredo 4. t. m. Pogreba sta se vršila v soboto 7. t. m. ob izredni udeležbi domačinov na domačem pokopališču v Št. Jakobu v Rožu. Rajni Janez Fintič zapušča starjša, ženo in 4 mladoletne otroke, Franc Melchar pa 12 otrok in ženo. S težko prizadetima družinama, ki sta tako nenadno izgubili svoja oskrbnika in gospodarja, sočustvuje vsa okolica. Naj zapuščene male in velike tolaži Bog, rajnima pa bodi večni mir in pokoj!

Gottesthal — Skočidol. (Obnova farne cerkve) na znotraj se je po skoro 50 letih letos zopet enkrat izvedla. Od obstoja cerkve (ok. l. 1300) je ta renovacija najmanj že deseta. Dela so trajala od velike noči skoraj nepretrgano do srede tekočega meseca. Slikarska je izvršil s svojim veščim in delavnim pomočnikom g. Silanom dobro znani cerkveno-umetniški podjetnik iz Celovca Luka Arnold po navodilih dež. varstva spomenikov tekom šestih tednov v popolno zadovoljnost prizadetih. Mizarska dela pa je izpeljal Zdravko Selander, miz. mojster v Vernbergu, razna mala zidarska pa Karel Anetter, Jurij Pucher in F. Anderwald, farni svetnik, Vernberg. Pomožna in nekatera druga opravila je pa izvajal s svojim sinom-dijakom domači cerkovnik in organist Zdravko Mostečnik, vseznalec v glasbenih in mnogih drugih rečeh. Predpriprave, misli in skrbi, pisma in načrti, prsti delavcev in sotrudnikov ter imena tvrdk-dobavnic pa se na obnovljenih stenah in raznih predmetih ne vidijo, vidimo samo uspeh in konec njih poslovanja, upajmo, za več desetletij, znani so pa, bolj ko ljudem, vsi — Bogu, vsevednemu. Obnova je živa in stalna priča o nvalevredni požrtvovalnosti — poleg ustanove rajne Ivane Silar — dosedanjih 142 omogočiteljev tega sedaj v glavnem dokončanega dela. V davnih časih so tedanji farani postavili cerkev, za časa župnika Sumpra, slavnega čebelarja in pisca „Visarskega romarja", so jo povečali na vzhod z žagradom in duhovniscem, na zahod pa z novim vitkim stolpom (1864), za časa nepozabnega župnika-rodoljuba A. Gabrona, 1892—1919, pa so ji oskrbeli 2 nova zvona, 3 nove oltarje, nekaj paramentov ter slednjič povsem nove dvomanualne pnevmatične orglje. V poslednjih letih smo doživeli popravo zunanjosti cerkve in stolpa, s pomočjo Amerikancev nakup 4 novih zvonov, nabavo stolpne ure, napeljavo električne razsvetljave in sedaj celotno prenovljenje in preuredbo notranjosti svetišca. Vsa posamna dela nasteti, je tu nemogoče. Dobrotnikom vsem, umrlim in živečim, povrni — Bog!

Gottesthal — Skocidol. (Razno.) V gradu oz. misijonišču Vernberg je sedaj nastanjen tudi starostni dom iz Beljaka. Doslej so bivali eno leto starci in starke v bivšem samostanu v Osojah. Jih je nad 120 in so z upravo in vzorno oskrbo po sestrah zelo zadovoljni. V domu vlada red, snažnost in mir — Zasilne železniške postaje v Skočidolu, za katero je okolica prosila, še ni. — Koncem avgusta je na cesti g. Tomaž Romauch, bivši župan občine Vernberg, po naključku s kolesom zavozil v motociklista. Oba so morali zapeljati v beljaško bolnico, kjer jima — hvala Bogu — gre že na bolje. — V soboto 21. t. m. ter na nedeljo dne 22. t. m. se vrši tu škofijska vizitacija. V soboto ob 17-ih dohod škofa, v mraku opravila za rajne in živeče farane, v nedeljo nato ob 9-ih slov. vhod škofov v cerkev, pozdrav, razglasitev papeževega blagoslova, škofova maša s pridigo in obhajanjem, birmanje, nagovor materam ter blagoslov mladine (otrok) po škofu. — Zakrament sv. zakona so letos sprejeli doslej ti-le pari: Samonig Jožef, zidar, in Roza Tuma, — Scharwitzl Lambert, poštni uradnik, in Marija Keuschnig, — Keuschnig Peter, mesar, in Ana Brodnik, — Korb Peter, delavec, in Marija Kremeier, — Wucherer Tomaž, delavec, in Katarina Lepuschitz ter Ulbing Florijan, zidar, in Marija Köstenberger. Dana beseda naj vedno velja, Bog pa naj k temu svoj blagoslov da!

Gottesthal — Skočidol. (Smrtna žetev.) Doslej so sojenice prestrigle nit zemskega življenja to leto tem-le osebam. Umrli so: Baroninja Irma Morsey, stara 73 let, Leopold Kogler, star 66 let, Ana Kunstl, Urbinčičeva v Podravljah, stara 80 let, Peter Fugger, poštni uradnik v p., sin bivšega dolgoletnega vzglednega našega cerkovnika Pavla Fugger, pd. Motlna v Podravljah, ki je kljub težki naduhi da svoje hude bolezni skoro vsak dan prišel k sveti maši v Skočidol oz. v Podravlje, star komaj še le 63 let, France Scharwitzl, posestnik, pd. Kramar v Podravljah, umen čebelar, večleten skrben ključar podružne cerkve v Podravljah, vzoren družinski oče, član več bratovščin, posebno družbe sv. Mohorja od njenega začetka, vsakdanji gost obhajilne mize in pobožni molilec, ud slovite in spoštovane družine Šervicelj, brat že pred 28 leti umrlega

Janeza Scharwitzl, bivšega Špicarja na Udmate, imenitnega čebelarja, romarja in rodoljuba, načelnika tedaj ustanovljene podravljske hranilnice in posojilnice ter očeta enega sina-duhovnika in dveh sinov-doktorjev, star 84 let, Hermann Pichler, 19-letni fant z Dol, ki je pri kopanju utonil v Baškem jezeru, Janez Taschwerg, pd. Tepan v Podravljah, znameniti izvošček izza časov pred svetovno vojsko, ponosen Podravljčan, bralec katekizma, star 83 let, mož reda, zgodnje ure in dela, baroninja Henrieta Heeger Anzing z gradu Vernberg, stara 98 let ter končno Marija Ziegler po dolgi udano prenašani bolezni, stara šele 37 let. Izvzemši dveh naglo umrlih so bili vsi previdveni. Veličasten pogreb so imeli zlasti Kramar, Pichler in Taschwerg. Naj sveti vsem tem v nebesih večna luč, ker svete vere sabo so imeli varni ključ!

Ludmannsdorf — Bilčovs. Dne 31. avgusta smo spremljali na božjo njivo podružnice v Velinji vesi Ano Krušic, pd. Kordevko. Rajna je bila vseskozi krščanska in slovenska žena. Rada je naročevala slovenski tisk in bila dokaj naobražena. V svojem življenju je prestala mnogo trpljenja. Njen prvi mož se ji je smrtno ponesrečil. Na zadnji poti so jo spremljali društveni pevci, kajti bila je do zadnjega članica „Bilke", in ji zapeli na domu in grobu ganljive žalostinke. Č. g. župnik so ji spregovorili mehke poslovilne besede. Naj počiva v Bogu!

Koroški drobiž. Do 1000 stanovanj bo do jeseni pripravljenih za priseljence iz Kanalske doline, je napovedal nam. pokrajinskega vodje dr. Pachnek. — S 13. septembrom otvori celovško gledališče svojo jesensko sezono. — S kolesom se je ponesrečil 16 letni Franc Kapurz z Žihpolj. — V Vrbi ob jezeru bo otvorjena dveletna gimnastična šola, ki bo gojila šport, muzikalno vzgojo in plesno umetnost. — Pouk na kmetijski šoli pri Hoprijanu (Goldbrunnhof) pri Velikovcu se prične 4. novembra.

Naše gospodarstvo

Dobre sadne cene.

Sadjarji s sadnimi cenami običajno niso zadovoljni. Hudujejo se na tržne urade ali kupce, češ da jih vedno opetnajstijo. Vendar so vzroki nepovoljnih sadnih cen često pri sadju in njega kakovosti. Šele, če imajo sadjarji sami priliko videti dobro sadje, se dajo poučiti.

Napaka pri sadju se prične že spomladi. Vigredni in poletni sadni škodljivci puščajo le preveč sledi svoje požrešnosti. Črvivo, nagnito, krastavo, drobničasto sadje je njihovo delo, kajti sadje je neverjetno občutljivo in odnese od škodljivcev največ škode. Druga običajna napaka je predčasno ali prepozno obiranje. Nezrelo sadje se posuši in je manjvredno. Čim se sadni pecelj rad loči od veje, je sadje zrelo. Nato je treba pažnje pri sortiranju in oddaji sadja v zabojih. Sadje brez pecljev je nezaželjeno, ker se slabo drži. Potem je treba sadjarju vedeti, kako je s tržnimi prilikami. Kajti posebno danes, v času tržne organizacije in ocenjevanja kakovosti po razredih, je dobro, da se natanko seznanimo s tržnimi uredbami.

Dobra cena zavisi v prvi vrsti od dobre kakovosti. Vlogo igra velikost sadežev, njihova oblika, barva in čistost. Oglejmo si v tej zvezi posamezne sadne vrste:

Hruške in jabolka imajo več razredov in več cen. Kakovostni razredi so: IA in A, to je namizno sadje; B je gospodarsko sadje, C je industrijsko sadje in se deli v tri skupine I, II, III.

V razred IA spadajo zreli sadeži s pecelji brez sleherne napake, v razred I pridejo poleg teh še sadeži z malenkostnimi napakami, ki ne vplivajo na trpežnost in lepoto sadja. V razredu B so vsi sadeži, ki ne zadostujejo več za boljše razrede, a so kljub malim napakam zdravi in trpežni, čisti in sočni. V razred C I pride manjvredno sadje, razven sladko-grenke sorte. Sadje je lahko obrano ali natrešeno, sme biti delno črvivo in blekato, neumito, a sveže in nikakor umazano ali nagnito. Sadeži so lahko tudi majhni, a morajo biti zdravi. V razred C II spadajo jabolka, ki so delno nezrela, nagnita, obita in neumita, biti pa morajo snažna. V razredu C III je sadje za žganje in kuho, lahko je tudi nagnito, a ne sme biti črno-gnilo.

Navedena razdelitev sadja v razrede in vrste kaže, kolike važnosti je skrbno sadjarstvo. Kajti cene posameznih razredov in vrst so močno različne in dobro plačajo sadjarjevo skrb in nego.

Nedavno nam je nekdo zagotovil, da sta naša zemlja in vreme za sadjarstvo prav prikladna. Krivda nerentabilnosti sadjarstva leži delno v preteklosti, ko so sadili sadno drevje ne glede na kakovost in primernost. Zato je na pravi poti gospodar, ki si ob priliki ogleda svoje drevje, izloči manjvredno in suho ter se odloči za nov, pomlajen in izbran sadni vrt. V desetletju in dveh se mu bo lepo obrestoval.

67.500 pitalnih pogodb za svinje je bilo v tekočem letu sklenjenih samo na Štajerskem in Koroškem, to se pravi, da se 67.500 svinj pita preko povprečne teže, pri čemer se svinjerejci obvežejo, da bodo svinje pri oddaji tehtale vsaj 110 kg. Te svinje dobavijo okroglo 1,45 milijona kg surove slanine, kar pri sedanjih dovoljenih količinah zadostuje celoletno za 655.000 konzumentov, kolikor znaša število vsega nekmetijskega prebivalstva Štajerske.

Še enkrat o stiskanju mošta. Kmetje so letos obvezani, da pridelajo iz svojih jabolk samo toliko mošta, kolikor ga potrebujejo za domačo potrebo. Ostalo moštno sadje oddajo tovarnam, ki izdelujejo marmelado in sladki mošt. Cene, ki jih za to sadje tovarne plačujejo, dovoljujejo kritje kmetovih stroškov. Zakaj ta odredba? V vojnem času je važno, da je na trgu dovolj marmelade in sladkega mošta, kajti zanju je dovolj kupcev.

Kdor zaznamuje svinje, namenjene za trg, sme znake vžigati ali vrezati samo na glavi do roba tilnika. Če se živali označijo drugod, se često znatno poškoduje koža, ki je danes izredno važna surovina. Kdor bi se proti odredbi pregrešil, bo kaznovan. Odredba je veljavna od 26. avgusta t. l.

Prispevek za železniški prevoz živine. V veljavi je odredba, po kateri država dovoljuje prispevek k voznim stroškom živine v času od 15. avgusta do 15. decembra in sicer za razdaljo 100—199 km RM 6.—, 200—399 km RM 10.—, od 400—599 km RM 15.—, od 600—799 km RM 20.—, od 800—999 km RM 25.—, nad 1000 km RM 30.—. Prispevek se izplača kupcu, ko je predložil originalno fakturo in potrdilo poverjenika živinorejske zveze, po zadružni osrednji banki na Dunaju.

Lovska bilanca Štajerske v letu 1939/40. V navedenem letu je bilo v Štajerski odstreljenih 48.513 zajcev, 10.705 srn, 4592 jelenov, 1235 divjih koz, 30.764 fazanov, 15.200 jerebic, 1090 divjih rac in 150 divjih gosi. V gospodarstvu ali boliše gospodinjstvu dežele so se te številke nedvomno dobro poznale.

Zaščita kmetijskih najemnikov. Posebna odredba kmetijskega ministra uvaja poseben urad za kmetijske najemnike. Ta urad ima pravico podaljševanja najemninskih pogodb. Čim je urad odredil podaljšanje pogodbe, sme posestnik najemninsko pogodbo najemniku ukiniti šele s privoljenjem urada. Urad ima nadalje pravico spremembe pogodb in tudi njihovo razveljavljenje. Ta urad ima svoj sedež pri okrožnem sodišču, pri dednih kmetijah pa vrši tovrstne posle dedna sodnija. Navedena najemninska zaščita pa velja zaenkrat samo za dežele bivšega rajha.

Prijava prodaje konj in vprežnih volov. Državni komisar za cene je odredil, da pri prodaji konj ni treba več javljati pristojnemu uradu za cene, ker je itak v veljavi druga odredba glede dovoljenega dobička pri nakupu vprežnih konj. Še naprej pa ostane v veljavi obveznost prijave pri prodaji vprežnih volov in sicer je treba odslej javljati poleg cene tudi težo živine.

Bolniškim zavarovalnicam je treba vpoklice zavarovancev javiti in sicer vsaj tretji dan po vpoklicu, vsaj tretji dan po vrnitvi se istotako izvede prijava. Le v tem slučaju ni treba plačati zavarovanjskega prispevka. Prijave in odjave se izvedejo na posebnih formularjih, ki so na razpolago pri vojaških uradih oz. blagajnah. Za prijavo vpoklica je odgovoren vpoklicani, ki mora vpoklic takoj javiti svojemu gospodarju.

Glede psov, ki „divje" lovijo po revirjih, pravi lovski zakon, da jih sme lovec na mestu postreliti, vrhutega se vsak, ki pušča svojega psa prosto tekati po lovskem revirju, kaznuje z globo do 150 mark. „Pasji" lastniki naj torej skrbijo, da njihovi psi ne bodo delali škodo lovcem in revirju.

Zanimivosti iz vsega sveta.

O zgodovini tobaka!

Ko so Španci leta 1492. odkrili Ameriko, so zapazili, kako so se tamošnji Indijanci omamljali s sežiganjem listja neke rastline, katero so polagali na žareče oglje, nakar so posedli okrog ognja in vohali ter požirali dim. Dominikanec Roman Pane je l. 1495. izsledil, da je domovina ter rastline Tabago, po kateri jo je imenoval „tobak" — ime, ki je ostalo do današnjega časa. Leta 1559. so zanesli njegovo seme na Portugalsko in odtod na Francosko. Najprej so ga rabili kot prašek v zdravilne svrhe, kaditi so ga pričeli prvi med Evropejci Angleži, ki so leta 1550. izdelali prve pipe. V Nemčijo se je zaneslo kajenje za časa 30 letne vojne in po vojakih v ostale vzhodne-evropske kraje. Kadili so že švedski vojaki leta 1625. in preprosto ljudstvo se ni moglo načuditi, kako more človek jesti ogenj. Oblasti so spoznale kajenje za pogubno človeškemu zdravju ter izdale ostre prepovedi. Najdemo jih v Angliji v obliki visokega obdavčenja tobaka, v Rusiji in Turčiji, kjer so kadilcem, ki so jih zasačili pri kajenju, odrezali nos. V Nemčiji je bila l. 1609. odmerjena za „nesramno pitje tobakovega dima" — tako se je glasila odredba — smrtna kazen. Nanašala se je bolj na nevarnost požiga kot na škodljivost zdravja. Vzlic škodljivemu vplivu kajenja na doraščajočo mladino nimamo danes nobenih varnostnih odredb. Naj bi jih nadomestila zdravstvena prosveta ter nas privedla do spoznanja, kako pogubno je kajenje za narodovo zdravje in gospodarstvo. F. W.

Švedski inženjer Hjelm je iznašel novo pogonsko sredstvo za avtomobile. Mesto bencina in lesnega plina uporablja kot pogonsko sredstvo acetilen. Pogonska aparatura na njegovem avtomobilu ni večja od običajnega potnega kovčega. Ker so poizkusi pokazali, da je novi izum jako ugoden, je prejel Hjelm že številna naročila na svojo aparaturo.

Časopis v apnencu. Leta 1889, torej pred 50 leti, je neki rudar v Harzu zavrgel časopis, v katerega si je bil zavil malico, v neki kot rova. Tam so ga nedavno spet našli. 50 let je voda neprestano kapljala na papir in ga polagoma prevlekla s tenko, prozorno, toda kakor kamen trdo kožico iz apnenca. Na ta način se je časnik tako izvrstno ohranil, da ga je mogoče še danes brati, prav tako kakor tedaj, ko je bil nov.

Kako je z angleškim kmetijstvom. Najmanj kmetov šteje Anglija. Komaj 6 odstotkov vsega prebivalstva je zaposlenih v kmetijstvu, polovica prebivalstva angleških otokov dela v industriji in rudarstvu, četrtina v trgovini in prometu, ostali del v drugih poklicih. Od celotne proizvodnje Anglije odpade komaj 16 odstotkov na kmetijstvo in ribarstvo.

Odkod ime „božji volek". Pikapolonica je dobila svoje ljudsko ime „božji volek" že leta 1013. Takrat so obtožili nekega delavca umora in ga obsodili na smrt. Krvnik bi mu moral odsekati glavo na javnem trgu, pred množico gledalcev, med katerimi je bil tudi kralj. Ko so že stali na morišču, se je obsojenec sklonil in krvnik je videl, kako je previdno pobral s tal pikapolonico in jo položil v stran, kjer ni bilo nevarnosti, da jo poteptajo. Krvnik se je obrnil do sodnikov in dejal, da je človek, ki se boji poteptati majhno živalico, nesposoben, da bi moril. Kralj je obsojenca pomilostil, ljudje pa, ki so bili prepričani, da je poslal živalico sam Bog, da bi izpričal delavčevo nedolžnost, so ji dali ime „božji volek".

Do kakšne višine se lahko dvigne balon. Dosedanji rekord v dviganju z balonom dosega 19.100 m višine. Po novejših poročilih je neki ruski avion brez vodnika dosegel višino 22.600 metrov, kar pa strokovnjaki ne potrjujejo. Leti so mnenja, da ne more biti govora o doseganju večjih višin od sedanjega rekorda, dokler tehnična sredstva ne bodo popolnejša, ker se z večjo višino znatno povečajo tudi razne težave.

Ognjenik, ki bruha petrolej. Prebivalci Bakuja in okoliških naselij so imeli te dni priliko opazovati nenavaden pojav. Na otoku Buli na Kaspiškem jezeru je oživel ognjenik, ki je zadnjikrat bruhal leta 1857. Ognjenik je bruhal nekakšno vrelo blatno nafto. Izbruh je bil tako močan, da so ribiči na razdaljo poldruge milje začutili „vreli dih" ognjenika.

Smrtna nesreča pri mlatvi. V vasi Batinjacih se je pri mlatvi zgodila smrtna nesreča. Med mlatvijo je pri mlatilnici padel jermen s transmisije. Delavec Molnar ga je spet nataknil, ne da bi ustavil stroj. Pri tem ga je pa jermen zagrabil, potegnil s seboj s tako silo, da je udaril z glavo ob železen drog. Molnarju je počila lobanja in je bil takoj mrtev.

Noetova barka. Stari Rodar se rad šali. Nekoč pride na kolodvor in zakliče v železniški voz: „Ali je Noetova barka že polna?" — Pa se oglasi nek potnik: „Osel še manjka".

Mali diplomat. Joško pripoveduje materi: „Mama, ali veš, kaj se mi je nocoj sanjalo? Vozil sem se s čolnom po Baškem jezeru, čoln se je prevrnil in ves sem bil moker. Kajne, mamica, danes se mi ni treba več umiti?"

Lepa tolažba. Mlada vdova je obupno jokala ob grobu svojega moža. Naenkrat se umiri in reče: „Eno tolažbo imam: sedaj vsaj vem, kje si ponoči".

Cigan. Cigan hodi po sejmu ter se ustavi pred parom konj. Pa pravi sam sebi: „Ej, to so konji! Ko bi bili moji, bi jih prodal, nato ukradel in spet prodal. To bi bila kupčija!"

Možgani. Na nekem zdravniškem zborovanju je govoril znamenit zdravnik. Ob koncu ga navzoči prosijo, naj bi jim povedal še kaj o možganih. Pa jim raztreseno odvrne: „Raje drugič. Danes imam nekaj drugega v glavi."

V šoli. Profesor: „Krištof, povejte mi, kje leži Hamburg?" — Krištof: „Poleg Bremena". — Profesor: „In kje je Bremen?" — „Poleg Hamburga". — Kje ležita Hamburg in Bremen?" — „Drug poleg drugega".

Urednik: Dkfm. Vinko Zwitter, Klagenfurt, Achatzelgasse 7. — **Založnik:** Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem. — Tiskarna J. Leon sen., Klagenfurt, Domgasse 17.
Veljavna je inseratna tarifa 1.

Vabilo

na 30. letni občni zbor **hranilnice in posojilnice v Bilčovsu,** registrovane zadruge z neomejeno zavezo, ki se vrši **22. septembra 1940** ob 3. uri popoldne v župnišču v **Bilčovsu.**

Dnevni red:

1. Čitanje in odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1939.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako ob napovedani uri občni zbor ni sklepčen, se vrši isti pol ure pozneje ob vsaki udeležbi z istim dnevnim redom.

Načelstvo.